

Cesarettin Merhamete 3

HAYRET

Ahmet yeni girdiği bu işletmecilik yolunda kendisini çok ilerilere taşıyacak bir özelliğe daha sahip. O da sıradan ve günlük birçok meselede, hayret edebilecek, ilgiyle yakından bakmasını teşvik edecek bir algı seçiciliğine sahip olması.

Hayret, şaşırmaq, şaşkınlığa düşmek kökünden gelen bir kelimedir ve günlük hayatımızda aslında sıkça kullandığımız bir terimdir. Fakat çoğu zaman hayret kelimesine tam anlamını verdiğimiz söylemek zor. Çoğu zaman beklemediğimiz olaylar karşısında yaşanan bir duygulanım gibi kullansak da, aslında hayret belki de sadece insana özgü, sürpriz yaşamaktan, beklenmedik bir şeyle karşılaşmaktan çok daha öte bir ruh halini ifade eder.

Hayret aslında fark ettiğimiz anda bildiklerimizin sarsılmasına, beklentilerimizin değişmesine ve daha da önemlisi dünyayı algılayışımızda az yahut çok farklılıklara yol açan deneyimlerle ilgilidir. Bu anlamda hayret sadece çok yönlü ve karmaşık zihinsel yapısı olan insana hastır.

Hayret sadece insanın yaşayabildiği bir duygudur ve diğer tüm özelliklerimizde olduğu gibi bizde böyle bir farklılık olması boşuna değildir. Hayret dikkatimizi çeker, aklımızı belirli bir noktaya yoğunlaştırır, sıra dışı ve hayret verici meseleler zihnimizin daha yüksek bir kapasitede çalışması için onu zorlar ve tabir yerindeyse kapasitemizi artırır. Hayret diğer duygularımıza da ateşleyici etki yapar. Zihnimiz ve belleğimiz temelde duygular üzerine inşa edildiği için de öğrenme, hatırd tutma, hatırlama ve bu bilgiyi kullanma kapasitemiz hayretle kat be kat artar. Hayret ettiğiniz anları hep hatırlarsınız. Öğrendiğinizde sizi hayrete sürükleyen bilgileri asla unutmazsınız. Yaşamın kendisine hayret etmek ise bizzat yaşamınızı unutulmaz bir deneyime dönüştürür.

Hayretsiz yaşanan bir gün aslında yaşanmış bile saymazsak yeridir. Zira o gün aslında kalıcı olarak yeni bir şey öğrenmemiş ve değişmemizdir. Peki her Allah'ın günü hayret edecek şeyi nereden bulacağız? Bu biraz garip bir istek değil mi? İlk uçağa bindiğimde o çelik yığınının nasıl havalandığına hayret etmiştim Şimdi ayda bir kaç defa uçtuğumdan olsa gerek, artık bana o kadar da hayret verici gelmediğini fark ettim. Zira insanın doğasında tekrarlı deneyimlere alışmak ve onları kanıksamak da var.

Uçak demişken, sizinle bir anımı paylaşayım: Hiç uçakta giderken gökkuşağı gördünüz mü? Ben iki kez gördüm. Muhteşem bir şeydir. Yerdeyken o yarım daire şeklinde bir kuşak olarak gördüğümüz gökkuşağı, yukarıdan bakınca kocaman bir daire şeklinde gözükür. İlk defa uçakla seyahat etmeye başladığım 90'lı yılların sonlarında aynı yıl içinde iki kez gördüm havadan gökkuşağını. Bir süre önce yine uçaktayken aklıma geldi ve artık neden göremediğimi sordum. Cevap kısa zamanda geldi. Uçmaya ve bulutların üzerinde gezinmeye o kadar alışmışım ki, çoğu zaman dışarı bile bakmıyordum artık. Ve dolayısıyla kim bilir ne muhteşem şeyler kaçıırıyordum! Artık daha dikkatli bakmaya çalışıyorum.

Hayreti daha insani yapan daha derin bir şekli daha var. O da, her gün hemen herkesin karşılaştığı sıradan olay ve deneyimlerdeki sıra dışılıkları fark etmek; bağlantısız görünen meseleler arasındaki daha evvel görünmeyen bağlantıları yakaladığımızda hissettiğimiz hoş sürpriz duygusu. İşte zaman içinde, yaşamda derinleşerek, yaşamı dikkatli ve özenli adımlarla

yaşayarak geliştirilen basiret ve ferasete bağlı olarak yaşanan bu hayret, bizlere aslında bambaşka bir hayatın kapısını da aralar.

Ahmet her anına bu bakışla bakabilen, her deneyimden ders çıkartmak üzere keyifle yaşayan bir arkadaşımız. Bu nedenle normal bir insana sıkıcı bile gelebilecek günlük mesaisi, işini çok sevdiği, büyük bir hevesle yaptığı ve gözlerini açık tuttuğu için, Ahmet'e sıklıkla hayret verici deneyimler sağlıyor. Bu hepimize olabilecek bir şey aslında; sadece hayatımıza biraz böyle bakmayı denemek yeterli.

Ve bir kez o "sıradan mucizeleri" görmeye başlayınca, can sıkıntısı da ne yapacağını bilememeler de hızla bizim gündemimizden çıkar...

HİKMET

İşler her zaman rüya gibi gitmiyor elbette. Ahmet birçok sorunla da karşılaşılıyor. Bunların çok önemli bir kısmı ise diğer insanlarla ilgili sorunlar. Anlaşmazlıklar, maddi sorunlar, duygusal farklılıklar ve daha birçok insani faktör, hepimiz gibi arada sırada Ahmet'in de hayatını etkileyecek boyutlarda sorunlara dönüşebiliyor. İşte böyle durumlarda Ahmet'in ve hepimizin doğruyu ve yanlışını ayırt edebilecek duru bir zihne ve muhakeme yeteneğine sahip olması önemli. Peki bunu nasıl geliştiriyoruz?

Hikmet, dilimize birçok çeşidiyle girmiş çok köklü bir kelime. Arapça HKM kökünden türetilen birçok kelimeyi günlük yaşantımızda kullanıyoruz. Hikmet'in yanı sıra hakem, hüküm, mahkum, muhkem, muhakeme, mahkumiyet, tahkim, hâkim, tahakküm ve daha niceleri hep aynı kökten gelir. En fazla kullandığımız türevi ise belki "hekim" kelimesidir. Bizler tıp doktorlarımıza hekim unvanı veriyoruz. Acaba neden?

Hikmet, doğru ve yanlış birbirinden bilgece ayırt etmek anlamına gelir. Hüküm verebilme yetisinin adıdır. Hüküm verebilmek ise her zaman sandığımız kadar kolay bir iş değildir. Sağlığımız hakkında kararı hekimlere, adalet hakkındaki kararları hâkimlere, anlaşmazlıklardaki kararları da hakemlere bırakmamız bu yüzdendir. Bu tip kararları verebilmek derin bir deneyime, yaşanmışlığa ve objektif bir bakışa ihtiyaç duyar.

Hikmet, şimdiye dek bahsettiğimiz basamakların ardından tabii olarak gelen bir neticedir aslında. Cesaretle kalkan, basiretle bakan, ferasetle gören, hayretle buluşan zihinler, artık tecrübelerine bağlı olarak hikmetli kararlar alabilme yetisini de geliştirirler. Bu bizim zihnimizin tabii yeteneklerinden bir tanesidir. Yaşandıkça, doğru deneyimler biriktirdikçe kendiliğinden gelişir. Bu nedenle doğru ve isabetli kararlar, son derece doğal bir biçimde bu insanlardan çıkar.

Diğer insanlara yol gösteren, onlara öncülük ve liderlik yapan birçok özel insanın bu basamakta öne çıktığını görebiliriz. Özellikle riskli durumlarda, başka insanların ve bizzat kendilerinin kaderini belirleyebilecek anlarda soğukkanlı ve kararlı bir şekilde seçimler yapabilen insanlar, hikmet sahibi olan insanlardır genellikle.

Hikmet sahibi olan insan, hangi konularda muhakeme etmesi gerektiğini; deneyiminin neleri kapsadığını da bilen insandır. Hikmet, her meselede aceleci ve kestirme hükümler vermek değil; deneyimin eksik olduğu alanlarda bilgiye açık olmak ve başka bakış açılarından

faýdalanabilme becerisini de gerektirir. Eđer bu basamakta, zihinsel sorun çözüme yeteneğimizin büyüüne kapılıp olur olmaz her alanda fikir yürütmeye başlarsak, hikmet'in en doğal arkadaşı olan "mahviyet"i, yani tevazuyu kaybederiz. Tevazu eksikliği ise hikmetin en büyük düşmanıdır. Bizi yetersizliklerimize körleştiren ve başkalarından faydalı bilgiler ve deneyimler alabilmemizin önünü büyük oranda keser.

Elbette hikmet dediğimiz bu bilgelik, öyle hemen kısa zamanda geliştirilebilen bir şey değil. Ama Ahmet'in bu yeteneğini geliştirebilmesini sağlayan iki tane çok kuvvetli aracı var. Bunlardan birisi, Ahmet'in tevazusu. Son derece alçak gönüllü, insana değer veren ve öğrenmeye açık zihinsel yapısı sayesinde Ahmet, öğrenmeye açık ve sürekli alıcı bir zihinle hayatını sürdürebiliyor. Kibir ve bilmişlik ise bu deneyimleri biriktirmemizi zorlaştıran en önemli engel. Ahmet'in ikinci önemli şansı ise, etrafında deneyimli ve yaşça büyük insanların bulunması. Onlarla yaptığı görüş alışverişleri ve kurduğu dostluklar sayesinde diğer insanların deneyimlerinden de sonuna kadar faydalanabiliyor.

İşte bu özellikleri sayesinde Ahmet zamanla, ama nispeten büyük bir hızla, muhakeme yeteneğini geliştirme ve hikmetli kararlar verebilme seviyesine ulaşabilecek.